

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z wniosku H. O.

przy uczestnictwie T. S.A. w K. i R. J.

o ustanowienie służebności przesyłu,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 kwietnia 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Okręgowego w C.

z dnia 16 grudnia 2015 r., sygn. akt VI Ca (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) przyznaje adwokat K. K. ze środków budżetowych Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w C. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł wraz z należnym podatkiem od towarów i usług tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną wnioskodawczynie w postępowaniu kasacyjnym;

3) odstępuje od obciążenia wnioskodawczynie kosztami postępowania na rzecz T. S.A. w K.

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wtedy może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wnioskodawczyni wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) „w zakresie możliwości zasiedzenia służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa, zaliczeniu okresu posiadania przez przedsiębiorstwo nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu przed jej uregulowaniem w art. 305¹-305⁴ k.c., czyli przed dniem 3 sierpnia 2008 r. oraz w zakresie możliwości zaliczenia do okresu zasiedzenia przedsiębiorstwa okresu korzystania ze służebności przez jego poprzednika prawnego posiadającego status przedsiębiorstwa państwowego”.

Powołanie się na art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. jako podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania na przepis prawa, który wywołuje wątpliwości interpretacyjne, objaśnienia ich przyczyn oraz możliwych kierunków rozwiązania, a ilustracją dla wyводу powinny być konkretne orzeczenia, w których sądy zastosowały różną wykładnię tego samego przepisu oraz rozbieżne stanowiska doktryny. Wnioskodawczyni we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wymieniła jakiegokolwiek przepisu, który by wymagał ujednolicenia wykładni. Powołanie się przez nią na wszystkie przepisy z rozdziału w kodeksie cywilnym poświęconego służebności przesyłu, a mianowicie

art. 305¹-305⁴ k.c., nastąpiło w kontekście stwierdzenia, że w tych jednostkach redakcyjnych uregulowana została omawiana służebność, nie zaś z intencją wskazania na regulację wymagającą wykładni. Problemy, które sformułowała wnioskodawczyni nie pozostają w związku z wykładnią art. 305¹-305⁴ k.c. Już choćby z tego powodu skarga kasacyjna wnioskodawczyni nie podlega przyjęciu do rozpoznania.

W ramach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienia wnioskodawczyni sformułowała bardzo ogólne pytania, na które w orzecznictwie Sądu Najwyższego udzielona już została odpowiedź.

W uchwale z 23 marca 2016 r., III CZP 101/15, Sąd Najwyższy wskazał, że w sprawie z wniosku właściciela nieruchomości o ustanowienie służebności przesyłu sąd może rozpoznać zarzut posiadacza urządzeń przesyłowych, że służebność została nabyta przez zasiedzenie przez jego poprzednika prawnego, niebiorącego udziału w postępowaniu. Z taką sytuacją Sądy miały do czynienia w niniejszej sprawie. O jej wyniku zadecydowało zastosowanie przez nie w ustalonych okolicznościach faktycznych tych poglądów co do wykładni art. 172 k.c., art. 292 w zw. z art. 176 § 1 k.c., które wypracowane zostały w orzecznictwie Sądu Najwyższego w ciągu ostatnich kilkunastu lat.

Na bazie stanowiska zajętego przez Sąd Najwyższy w uchwale z 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02 (OSNC 2003, nr 11, poz. 142) w orzecznictwie przyjęte zostało, że skoro przed 3 sierpnia 2008 r. możliwe było umowne nabycie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, to dopuszczalne było także jej nabycie w drodze zasiedzenia na podstawie art. 292 k.c. Początkowo pogląd ten kształtował linię orzecniczą dopuszczającą wprawdzie możliwość zasiedzenia służebności, ale w „klasycznej” dla służebności gruntowej postaci, a zatem na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości władnącej, którą wnioskodawca musiał zidentyfikować. W kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy argumentował, iż okoliczność, że służebność gruntowa zwiększy użyteczność przedsiębiorstwa prowadzonego przez właściciela nieruchomości nie może automatycznie wykluczać istnienia nieruchomości władnącej. W skład przedsiębiorstwa

mogą wchodzić także nieruchomości (art. 55¹ pkt 2 k.c.), a funkcjonowanie przedsiębiorstwa energetycznego bez takich nieruchomości jest trudne do wyobrażenia. Bez znaczenia jest, że w skład przedsiębiorstwa wchodzi wiele nieruchomości. Ułatwienie funkcjonowania przedsiębiorstwa może, w okolicznościach konkretnej sprawy, stanowić jednocześnie zwiększenie użyteczności nieruchomości należącej do tego przedsiębiorstwa (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 września 2006 r., II CSK 112/06, Mon. Prawn. 2006, nr 19, s. 1016; z 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, nie publ.; z 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08, nie publ.; z 4 października 2006 r., II CSK 119/06, Mon. Prawn. 2006, nr 21, s. 1128).

Z czasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego doszedł do głosu pogląd, że możliwe jest nabycie przez zasiedzenie przed 3 sierpnia 2008 r. służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, ustanawianej nie na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości władnącej, bo tej w ogóle nie ma potrzeby identyfikować, ale bezpośrednio na rzecz Skarbu Państwa (do 1 lutego 1989 r.) albo przedsiębiorcy przesyłowego (od 1 lutego 1989 r.). Takie stanowisko zostało wyrażone w uchwałach Sądu Najwyższego z 7 października 2008 r., III CZP 89/08, BSN 2008, nr 10, s. 7; z 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 11; z 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 139 i liczne cytowane w nich wyroki i postanowienia Sądu Najwyższego).

Próbie pogodzenia obu poglądów na temat charakteru i konstrukcji służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu Sąd Najwyższy podjął w uzasadnieniu postanowienia z 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12 (nie publ.), w którym stwierdził, że odstąpienie w drodze wykładni od konieczności określenia w czynności prawnej bądź orzeczeniu nieruchomości władnącej, na rzecz której wystąpił *ex lege* skutek zasiedzenia, nastąpiło w rezultacie odwołania się do pojęcia przedsiębiorstwa w ujęciu przedmiotowym i przyjęcia domniemania, że składnikiem przedsiębiorstwa przesyłowego jest zawsze taka nieruchomość. Przy tego rodzaju koncepcji brak określenia nieruchomości władnącej jest tylko technicznym uproszczeniem służącym przyspieszeniu postępowania i nie świadczy o braku wystąpienia przesłanki merytorycznej w postaci nieruchomości władnącej.

W uchwale z 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przed wejściem w życie art. 305¹ - 305⁴ k.c. było dopuszczalne nabycie w drodze zasiedzenia na rzecz przedsiębiorcy służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu. Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹ - 305⁴ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności.

Problemem, czy można zaliczyć okres wykonywania uprawnień właściwych dla służebności o treści służebności przesyłu przez państwową osobę prawną przed zniesieniem zasady jedności własności państwowej (1 lutego 1989 r.), zmianą kodeksu cywilnego obowiązującą od 1 października 1990 r. i uwłaszczeniem na nieruchomościach państwowych osób prawnych z mocą od 5 grudnia 1990 r. na korzyść aktualnego posiadacza służebności, Sąd Najwyższy zajmował się m.in. w wyrokach z 10 lipca 2013 r., V CSK 320/12 (nie publ.), z 20 stycznia 2015 r., V CSK 26/14 (nie publ.) oraz w licznych orzeczeniach przytoczonych tych sprawach. W postanowieniu z 25 kwietnia 2014 r., II CSK 433/13 (nie publ.), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że doliczenie okresu posiadania wymaga, aby podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania (podobnie Sąd Najwyższy w postanowieniu z 25 stycznia 2006 r., I CSK 11/05, nie publ., z 6 marca 2015 r., III CSK 192/14, nie publ.).

W uchwale z 30 listopada 2016 r., III CZP 77/16, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że właścicielowi nieruchomości obciążonej wskutek zasiedzenia służebnością przesyłu nie przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z tej nieruchomości za okres poprzedzający zasiedzenie,

W świetle powyższego problemy przedstawione przez wnioskodawczynię należy uznać za wyjaśnione w ramach jednolitej i ugruntowanej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego.

Wnioskodawczyni powołała także art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jako podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ale ani w ramach wniosku, ani w ramach jego uzasadnienia nie wyjaśniła, na czym ma polegać oczywistość naruszenia prawa przez Sąd Okręgowy.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz - co do kosztów postępowania - art. 520 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., orzeczono jak w postanowieniu.

O wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi reprezentującemu wnioskodawczynię z urzędu orzeczono stosownie do § 4 ust. 1 i 3 i § 11 pkt 3, § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. poz. 1801).

jw

l.n